

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת וירא תשפ"ג

בין הטובים לטובים ביותר

תוכן

א' - להכיר את הטובים ביותר / א

ב' - להעריך את הטובים ביותר / ג

ג' - להפוך לטובים ביותר / ו

של התורה. ומי שפונה אל אדם חשוב וכולל בפנייתו גם את בן לווייתו, הוא ממעיט בזה מכבודו, ויש בזה חוסר דרך ארץ.

קבלת פני משיח

מנין למדנו הנהגה זו? מאברהם אבינו ע"ה. בפרשת השבוע, כאשר שלושת המלאכים עמדו לחלוף על פני אוהלו של אברהם, ארהם ראה אותם ורץ לקראתם אולם הוא פנה רק אל זה שעמד במרכז, "אם נא מְצָאתי חן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ", שכן באופן טבעי זה שעומד במרכז הוא החשוב ביותר.

לדוגמא, נתאר לעצמנו אדם שפוסע במורד השדרה השלוש עשרה בשכונת בורו פארק, כאשר הוא רואה מולו שלושה אנשים. מצד אחד פוסע כ"ק האדמו"ר מסאטמר, ומצד שני הולך מרן הגר"י קמנצקי. וביניהם נמצא יהודי הדור פנים אך בלתי מוכר. במקרה זה ניתן להבין מיד שמי שהולך בין שני אנשים גדולים אלו, מוכרח להיות גדול עוד יותר מהם. אם הוא הולך ביניהם, כנראה שמדובר במשיח בן דוד! והוא זה שאליו צריך לפנות ולדבר. מי שאינו עושה כן נוהג בחוסר דרך ארץ.

אם לא באתם לכאן אלא כדי לשמוע דבר זה, דיינו, שכן מעתה תוכלו להיות בעלי דרך ארץ. אז אם מחר בבוקר תפגוש את אביך ברחוב כשלידו נמצא אדם נוסף, תשומת לבך צריכה להיות מופנית כלפי אביך. "בוקר טוב אבא" - כך יש לפנות אליו על פי דרך התורה.

א' - להכיר את הטובים ביותר

דרך ארץ לעומת דמוקרטיה

לפני שנים רבות, זכיתי לקבל תוכחה מיהודי חשוב. ישבתי אצל ראש ישיבה חשוב במשרדו ושוחחתי עמו. במשרד ישב גם מזכיר, ובנקודה מסוימת במהלך שיחתנו, פניתי למזכיר ואמרתי לו איזו הערה קטנה וצדדית. ראש הישיבה הוכיח אותי ואמר, "אין לדבר עם המזכיר בנוכחות ראש הישיבה. כאשר ראש הישיבה נמצא כאן, עליך לדבר רק אליו".

למדתי אז שיעור חשוב בדרך ארץ. כאשר אתה נמצא בנוכחותו של אדם חשוב, אין לפנות אל אדם אחר, שכן עצם ההכרה בנוכחותו של השני ממעטת בכבודו של החשוב יותר.

למשל, אדם נכנס למשרדו של רופא, ונמצא שם גם עובד נקיון שעסוק בנקיון המשרד. במקרה כזה אין זה מכובד לפנות אל שניהם ולומר, "בוקר טוב לכם, מה שלומכם היום?" זה לא נימוסי. אין לכלול את הדוקטור יחד עם הפועל הפשוט, שהרי הלה אינו נחשב לכלום לעומת הרופא.

הן אמנם, דיבורים מעין אלו נשמעים צורמים לאוזנינו האמריקאיות - זה נשמע לנו בלתי דמוקרטי לפנות אל הרופא מבלי להתייחס אל המנקה, אך זהו משום שארצות הברית אינה בדיוק הסמל של דרך ארץ. הכלל הראשון שעלינו לזכור הוא שעלינו לשכוח מהמושג ששמו "דמוקרטיה". התורה חשובה בהרבה מהדמוקרטיה, ודרך ארץ היא אחד מיסודות

"ירושלים" מורכבת משני חלקים, "ירו" פירושו "עיר" בשפתם העתיקה של הכנענים, ו"שלם" פירושו שלמות. הוי אומר, ירושלים היא עיר השלמות. עיר זו הוקמה במטרה להשיג שלמות. איזה דבר נפלא! מלכי צדק, סבו זקנו של אברהם, שימש כמלכה של עיר מיוחדת במינה שסיסמתה היתה צדק ושלמות!

המלך שברקע

כעת אנו מבינים כיצד נראו פני הדברים כאשר אברהם הגיע לארץ כנען. סבו זקנו, שהיה צדיק גדול, התגורר בסמוך אליו, ומלך על עיר מיוחדת במינה. ובכל זאת, התורה אינה מספרת לנו כמעט דבר אודותיו! זקנו הגדול של אברהם אינו זוכה כמעט לשום אזכור בתורה! ברגע שאברהם נכנס לתמונה, הרי שמוקד ההתעניינות של התורה הקדושה עברה אליו, וכל שאר האנושות, ואפילו אדם גדול כמלכי צדק, נדחקו והפכו לדמויות-רקע בחייו של אברהם אבינו.

מתי אנחנו כן שומעים אודות מלכי צדק? רק כאשר הוא בא במגע עם אברהם, וכביכול "נכנס אל תוך אור הזרקורים" כדי לדבר עם הדמות הראשית. כאשר "מִלְכֵי צֶדֶק מְלֶךְ שְׁלֵם הוֹצִיא לְחֵם וַיֵּין", אז, לזמן קצר ביותר, הזרקור האיר אף עליו, והוא זכה לאזכור על כך שיצא לקבל את פניו של אברהם אבינו. אולם ברגע שהסתיים מעמד זה, הוא יוצא שוב מאור הזרקורים, והוא זורעו אינם מוזכרים כלל וכלל בתורה.

המבט הנכון על העולם

מכאן אנו למדים יסוד גדול אודות הסתכלותו של הקב"ה על הבריאה. ה' מסתכל בעיקר על הטובים ביותר! אדם שהוא הטוב ביותר בסביבתו, בעירו, בישיבתו, הטוב ביותר בבית הכנסת שלו, ברחוב שלו, אדם זה מתנשא הרבה מעל לשכניו, והקב"ה מסתכל בעיקר עליו. ביחס אליו, שאר האנשים נדחקים הצידה.

כמובן שהקב"ה מסתכל על כל יהודי ויהודי. לא רק על כל יהודי אלא גם על כל סנאי. הוא מביט על מעשיו של כל עכברוש, יתוש וחיידק. אין דבר שנעלם מנגד עיניו. זאת ועוד, אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה (ב"ק לח, א), וכל אחד ואחד מבאי עולם עתיד לקבל את השכר המגיע לו, ללא יוצא מן הכלל.

פעמים שאתה מתעלם

והנה, זהו נושא שצריך להשקיע זמן כדי ללמוד אותו, אולם כעת ברצוני לסטות מעט מהענין. עכשיו נראה שיסוד זה נוגע לא רק כאשר אנחנו פונים אל אדם מכובד, אלא גם כאשר אנו מספרים אודות מקרה שארע, דרך התורה היא להתמקד בדמות הטובה יותר, באדם החשוב יותר, והדמות השניה יורדת בדרגתה והופכת לדמות-רקע.

יסוד זה אנו מוצאים כמה וכמה פעמים בגמרא, שמספרת מעשה אודות אחד האמוראים, ואינה מזכירה את שאר הדמויות שנטלו אף הן חלק בסיפור. דוגמא לדבר במסכת גיטין (ה, ב), שם מסופר על ר' שמעון בר אבא שהביא גט לפני רבי יהושע בן לוי, ומסקנת הגמרא היא שרבי שמעון לא הביא את הגט בעצמו אלא "איניש אחרינא הוה בהדיה" - אדם נוסף היה עמו, "והא דלא חשיב ליה משום כבודו דרבי שמעון" - הטעם שלא הוזכר אותו אדם הוא משום כבודו של רבי שמעון.

זהו יסוד גדול שמלמדים אותנו חז"ל. אמנם היו שם עוד אנשים, וגם הם חשובים, אולם רבי שמעון האמורא, שהוא היה המובחר ביותר, הוא גדול מכדי שאף אדם אחר יוזכר יחד עמו. הזכרתם של שאר הנוכחים הרי היא כהקלה במעלתו של רבי שמעון בר אבא.

עיר של שלמות

דוגמא נוספת ליסוד זה נוכל ללמוד מיחסה של התורה דוקא לאחד מגדולי עולם. בשבוע שעבר קראנו בפרשה אודות מלכי צדק מלך שלם, שחז"ל אומרים שזהו שם בן נח, סבו זקנו של אברהם אבינו. מלכי צדק היה אחד הצדיקים הגדולים שחיו אי פעם, והוא היה "כֹּהֵן לְקַל עֲלִיּוֹן". "כהן" פירושו שהוא היה מסור לעבודת ה' - זו היתה משימת חייו.

אולם הוא לא היה רק כהן. הוא היה מלכה של עיר נהדרת ומפוארת, עיר שנבנתה כל כולה לשם שמים. לאחר המבול, שם בן נח יצא מהתיבה והבין שבני דור המבול החריבו את העולם על ידי התנהגותם הנלוזה, ועל כן הוא שם לעצמו מטרה לתקן זאת. הוא הקים קהילה חדשה אשר מטרתה היתה לבנות את העולם מחדש על יסודות של השגת השלמות.

משכך, שם בן נח הקים עיר שנקראה "שלם", במקום שבו שוכנת היום העיר ירושלים. השם

משוגע איש הרוח

אכן, אנחנו לא מתפעלים מזה משום שכבר התרגלנו לסיפור הזה אותו אנו קוראים בפרשת השבוע, אולם אם היינו עדים למחזה הזה, אין ספק שהוא היה נראה מוזר בעינינו. תארו לעצמכם שהייתם רואים דבר כזה מתרחש בימינו. אתם הולכים ברחוב ורואים "משולח" מארץ ישראל פוסע במורד השדרה השלוש עשרה. לפתע מבטכם קולט יהודי צדיק, בעל הבית מהודר, שניגש אליו בריצה ומבקש ממנו: "אל נא תעבור מעל עבדך! אנא, כנס אל ביתי וטעם משהו!" וכאשר המשולח מסרב בנימוס ואומר: "תודה רבה לך ר' איד, אולם אין ברצוני להיכנס ולאכול כעת", היהודי הבעל הבית נופל על פניו ומתחנן, "אנא אדוני, אל נא תעבור. אנא היכנס אלי הביתה!" יהודי הדור שוכב על המדרכה ומתחנן אל אדם זר שיכנס אליו הביתה לסעוד את לבו.

מה היו חושבים תושבי בורו פארק על אדם כזה? לבטח הם היו חושבים אותו למשוגע! זו האמת - כך היינו חושבים! יתכן והיינו מעריכים אותו על צדקותו, אולי היינו אפילו משבחים ומהללים אותו, אולם בסופו של דבר היינו מסתכלים על פעולתו כמעשה קיצוני מדי.

לעתים, אנשים גדולים הם גדולים מכדי שאחרים יעריכו אל נכון את הנהגתם. כך אומר הנביא הושע (ט, ז): "מְשֻׁעַ אִישׁ הָרוּחַ" - איש של רוח, אדם שחיו מוקדשים כל כולם להשי"ת, נדמה בעיני אנשים כמשוגע. כלומר, העובדה שעבודתם של אנשים גדולים נחשבת בעיני בני אדם כקיצונית מדי היא כבר סיפור ישן.

משוגעים מזוקנים

זכורני שלפני שנים רבות, אדם שגידל זקן נחשב למשוגע. מי שהיה מסתובב בשכונה יהודית כשפניו עטורות בזקן, היו מכנים אותו "משיגענער". זה קרה לי יותר מפעם אחת. פעם עליתי במדרגות הרכבת התחתית, ואשה יהודיה שבאה מולי הביטה בי, ירקה בפני, וצעקה "משיגענער!"

איני בא לומר שכדי להיות צדיק חייבים לגדל זקן - בימינו, גם בין הגויים ישנם משוגעים אמיתיים המגדלים זקן - אלא באתי רק לתת דוגמא לכך שכל אדם שיש לו ערכים מסוימים והוא נוהג על פיהם, נחשב למשוגע בעיניהם של אלו שאינם חולקים עמו

אפילו רשע גמור, שעובר בכל יום על עבירות חמורות שיש עליהם חיוב מיתת בית דין, שבוודאי הוא עתיד ליתן עליהם את הדין, מכל מקום אם הוא מתגבר על עצמו ונמנע מעבירה אחת, אם הוא מצליח לשלוט על עצמו אפילו בנקודה אחת קטנה, הקב"ה ישלם לו שכר על כך.

כל שכן יהודי המקיים מצוות, כל מצוה שהוא עושה, כל פעולה טובה, גם הקטנה ביותר, הינה בעלת משמעות רבה. אין שום שכחה מלפניו יתברך, וכל דבר קטן חשוב בעיניו עד למאוד! אולם אף על פי כן למדנו כאן חידוש, שאדם שהתעלה יותר מחבריו, חשוב בעיני ה' הרבה יותר מהאחרים. הקב"ה בוחר בטובים ביותר! זהו יסוד גדול מאוד! ומכיון שכך הוא מבטו של ה' על העולם, לרצות ולבחור בטובים ביותר, הרי שעלינו ללמוד מדרכיו ולאמץ לעצמינו גם כן מבט כזה על העולם.

ב' - להעריך את הטובים ביותר

מעמד משונה

אך אל לנו לחשוב שכעת סיימנו את הנושא הזה, כי הוא לא פשוט כפי שהוא נשמע. אין זה דבר כל כך קל להעריך גדולה אמיתית. אל תחשבו שאם הייתם בדורו של אברהם אבינו הייתם מעריכים ומחשיבים את גדולתו.

הבה נחשוב על כך: אברהם אבינו יושב פתח האהל כחום היום. אדם בן תשעים ותשע, ביום השלישי והכואב למילתו, יושב בפתח אהלו וממתין. וכאשר הוא רואה שלושה ערבים - כפי שנדמו בעיניו המלאכים - הוא רץ החוצה, אל החום האיום והנורא, ונופל לרגליהם תוך שהוא מתחנן אליהם "אל נא תעבור מעל עבדך". הם מנסים לדחות אותו אולם הוא אינו מרפה.

אין ספק שהמעמד הזה היה נראה מוזר ואף מטורף בעיני המסתכל מהצד. אם מישהו זקוק לעזרתך, ניחא, תעזור לו קצת, אבל אם הוא מסרב להתארח אצלך, מדוע אתה צריך ליפול לרגליו ולהתחנן בפניו שיאות לחסות בצל קורתך?

ההבדל בין צדיק לבין מי שנמצא בדרגה פחותה ממנו. וכעת נראה שאנחנו מבינים עוד פחות ממה שחשבנו שאנחנו מבינים.

הרשע המעונב

הבה נלמד כעת את דבריו של הנביא מלאכי (ג, יח), ואת האופן בו פירשו אותם חז"ל. הנביא מנבא שיבוא זמן שבו "וְנִשְׁכַּתֶּם וְרָאִיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע" - כולם יראו את ההבדל בין צדיק לרשע. פסוק זה מתייחס ליום הדין הגדול והנורא, היום שבו ידון הבורא יתברך את כל באי עולם, וכל אחד ואחד יוגדר ויוצג בדיוק כפי שהוא. ביום זה יראו כולם את ההבדל בין צדיק לרשע.

לנו נדמה שכבר עכשיו אנחנו רואים ומבינים את ההבדל, אולם האמת היא שאיננו מסוגלים להעריך את ההבדל התהומי שביניהם. ההבדל בין צדיק לרשע הוא אינסופי! אנחנו רואים צדיקים ורואים רשעים, ונראה לנו שההבדל ביניהם ברור, אולם הנביא מלמד אותנו שאנחנו מרמים את עצמנו, ואין לנו כלל מושג מהו ההבדל ביניהם.

אתה מסתכל על יהודי צדיק. הוא לבוש בחליפה ועונד לצווארונו עניבה, והרשע גם הוא לבוש באופן דומה. לשניהם יש שני עיניים, שני אוזניים, פה ואף. כמובן שניתן לראות גם הבדלים, אולם הבדלים אלו מכוסים בהר של קווי דמיון.

אולם יבוא היום שבו תיפקחנה עינינו, ואז נבין שלא הבנו דבר. יבוא זמן שבו כל הרשעה כענן תכלה, ואז נשוב ונראה בין צדיק לרשע. או אז נבין עד כמה רחוקים הם באמת זה מזה.

שני צדיקים גמורים

אך כעת נלמד שיש כאן הרבה מעבר להבדל בין הצדיק לבין הרשע, שכן הפסוק ממשיך הלאה: "בֵּין עֶבֶד אֱלֹקִים לְאִשֶּׁר לֹא עֲבָדוּ". הגמרא במסכת חגיגה (ט, ב) מקשה על הפסוק הזה: "היינו צדיק היינו עובד אלקים היינו רשע היינו אשר לא עבדו" - כלומר, יש כאן לכאורה כפילות בפסוק. נראה כי הפסוק מונה פעמיים את החילוק הזה, בין צדיק לרשע ובין עובד אלקים לבין מי שאינו עובד אותו.

ועל כך עונה הגמרא: "עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמורי ניהו" - בחלקו השני של הפסוק כבר איננו עוסקים כלל ברשע, אלא בשני צדיקים גמורים.

ערכיו. במקרים רבים, בני אדם אינם מסוגלים להעריך את מי שטוב יותר מהם. אמרתי "במקרים רבים", אולם האמת היא שזה תמיד כך!

אם יתן איש את כל הון ביתו

המדרש (ויקרא רבה ל, א) מספר אודות רבי יוחנן שהלך יחד עם תלמידו רבי חייא בר אבא. כאשר הם עברו על יד שדה, רבי יוחנן פנה אל רבי חייא בר אבא ואמר, "שדה זו היתה שלי פעם".

"האמנם? ומדוע מכר אותו מר?"

"כדי שאוכל ללמוד תורה".

רבי חייא היה מופתע מאוד מכך שרבי יוחנן ויתר על עושר רב כל כך, אך לא אמר דבר מפאת כבודו של רבי יוחנן.

הם המשיכו ללכת והגיעו לכרם ענבים, וגם שם סיפר רבי יוחנן לרבי חייא שכרם זו היתה שייכת לו בעבר והוא מכר אותה כדי ללמוד תורה. לאחר מכן הם עברו על יד מטע זיתים, ושוב חזר הדבר על עצמו: רבי יוחנן סיפר שעצי הזית הללו היו שייכים לו, והוא מכר אותם על מנת שיוכל לעסוק בתורה.

כאן כבר לא יכול היה רבי חייא לעצור בעד עצמו, והוא החל להתייפח בבכי. פנה אליו רבי יוחנן ושאל אותו, "מדוע אתה בוכה?" "משום שלא השארת דבר לעצמי!" ענה רבי חייא. רבו מכר את כל אשר לו כדי ללמוד תורה! הוא בא ממשפחה עשירה, וכעת לא נשאר דבר מכל העושר הזה!

ועל מעשה זה המדרש מצטט את הפסוק בשיר השירים (ח, ז): "אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֶהְבָּהּ בּוֹזֵז בּוֹזוּ לוֹ". בני אדם בזים לבעלי ערכים! הם אינם מבינים את מי שמסוגל לוותר על עושר כדי ללמוד תורה! אפילו רבי חייא בר אבא תלמידו של רבי יוחנן, על אף שבוודאי לא בז לרבו, לא היה מסוגל להבין זאת! ועל אף שרבי חייא בעצמו היה אדם גדול עד למאוד, אולם כאשר אדם גדול פוגש באדם גדול עוד יותר, הוא אינו מסוגל לתפוס את הגדולה הזו.

קשה לתפוס את גדולתו של מי שגדול ממך, שכן ראשו מתנשא אל על ומגיע השמימה, גבוה הרבה יותר ממך. גדולתו נישאת עד גובהי מרומים! אכן, קשה לנו לקבל את הרעיון הזה, והדבר נדמה לנו כבלתי אפשרי. אנחנו מבינים שצדיק הוא אדם נפלא ויקר, אולם למען האמת, איננו מתחילים אפילו להעריך את

המדרש עוד חצי שעה וממשיך אל הפעם המאה ואחת.

והנה לנו נראה שההבדל ביניהם די קטן, אחד חלקי מאה, אולם חז"ל מלמדים אותנו שלא כך הם פני הדברים, אלא אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחת! הפעם האחת הנוספת הזו הופכת אותם לאינם דומים! אלו מילים שעלינו להאזין להם היטב. "אינו דומה!" זה שלמד מאה ואחת פעמים נקרא עובד אלקים, ולעומתו, חבירו שחזר רק מאה פעמים נקרא "לא עבדו". אין כל דמיון בין מאה פעמים לבין מאה ואחת!

כאשר אדם מוסיף ומתעלה בעבודת ה', פעולה זו מציבה אותו במרחק שנות אור משאר חבריו. זה לא רק פעם אחת נוספת, אלא זו מציאות אחרת לגמרי. הוא גדול כל כך עד שכל השאר הופכים לדמויות רקע. הם יקבלו שכר על עבודתם ועל תורתם, אולם אין להם כל יחס אליו!

זה הקטן - גדול הוא

עד כדי כך גדול הוא ערכה של כל השגה רוחנית! כשזה נוגע לגשמיות, ההבדל נראה די קטן, אולי איננו שמים לב לשום הבדל, אך כשזה מגיע לרוחניות, ההבדל הוא עצום! התורה מלמדת אותנו שהדבר הקטן שהיהודי הזה קיבל על עצמו, ההתקדמות הזו בעבודת ה', מציבה אותו במקום אחר לגמרי מכל הסובבים אותו, עד כדי כך שההבדל ביניהם שווה להבדל בין צדיק לרשע. כמובן שהרשע נמצא בצד השני, הרחק הרחק משם. אולם גם העובד אלקים וזה שלא עבדו נמצאים הרחק מאוד זה מזה!

שמא תאמרו, "אבל הלא שניהם צדיקים גמורים", אך לא, זה לא מספיק. הוא גדול ממך אך במעט, אולם המעט הזה עושה את כל ההבדל, משום שכל דבר מועט שאדם עושה, בזה הוא מוצא חן בעיני ה', וככל שמדובר בנשיאת חן בעיני ה', גם ההבדל הקטן ביותר הוא נשגב מכל מה שכפי שאנו מסוגלים לדמיין.

אלא שישנם שני סוגים של צדיקים! סוג אחד שנקרא "עובד אלקים" וסוג נוסף שנקרא "אשר לא עבדו". כמובן ששניהם עובדים את ה', אך ההבדל ביניהם הוא עצום כל כך, עד שביחס לאחד, חבירו נחשב "אשר לא עבדו".

גיבור המאה

על איזה הבדל מדובר כאן? מה קובע מיהו עובד אלקים ומי לא? במה זה תלוי? בוודאי מדובר במשהו משמעותי ביותר! אולם כאן נכונה לנו הפתעה. הגמרא מבארת כי "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד".

הנה לנו יהודי שלומד סוגיא מאה פעמים. בימי קדם הלומדים היו חוזרים פעמים רבות על תלמודם, שכן התורה היתה נלמדת ונמסרת בעל פה, וכדי לא לשכוח את מה שלמדו היה צורך לחזור פעמים רבות על כל סוגיא. יושב לו יהודי וחוזר על הסוגיא מאה פעמים "עד דדמי כמאן דמנח בכיסיה" - הסוגיא ברורה לו כל כך עד שכביכול היא מנוחת בכיסו.

אין ספק שלא קל לחזור על ענין אחד פעמים רבות כל כך, אולם מיודענו רוצה לדעת את התורה, ואשר על כן הוא מחלץ חושים וחוזר מאה פעמים על הסוגיא. איזו גבורה! זהו יהודי שקדן ומבקש אמת! כבר בפעם השלישית הוא מרגיש שהוא יודע את הסוגיא על בוריה, אך הוא ממשיך הלאה. ארבע פעמים, חמש, שש. חמש עשרה פעמים. הוא מותש, הוא כמעט קורס תחתיו, אך הוא לא מוותר, ורק לאחר שחזר על הענין מאה פעמים, גיבורנו משחרר אנחת רווחה, סוגר את הגמרא, וצועד לביתו, אל המנוחה המגיעה לו בצדק רב! זהו עובד ה'!

מרחק מאה ואחת שנות אור

אולם על ידו בבית המדרש יושב חבירו, שמחליט לחזור על הסוגיא פעם אחת נוספת. הוא נשאר בבית

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקנייני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670

תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

לו מזה שכעת עומד פסל לזכרו, במרכזו של פארק כלשהו בעיר כלשהי? איך יתכן שאנשים טובים והגונים מוכנים להקריב את חייהם עבור דבר זה? התשובה היא, שאחד מסודותיה של נפש האדם הוא התשוקה האדירה לכבוד. מי שיבחן את הטבע האנושי יראה שרדיפה אחר כבוד והערכה היא דחף אדיר, אולי החזק ביותר, לכל פעולה אותה הם עושים. כולם מחפשים כבוד! הכבוד הוא אש הבוערת בנפש האדם.

ומי הוא זה שהדליק את האש הזו? ה' יתברך! הקב"ה רוצה שנחפש כבוד ונרדוף אחריו - בהחלט! אלא שעלינו לחשוק בסוג הנכון של הכבוד. אנדרטות זכרון הם הבל וריק! עלינו לחשוק בכבוד מאיתו יתברך!

וכדי להשיג את הכבוד הזה, האדם חייב לרצות לעלות ולהתעלות. הקב"ה שתל בנפש האדם את יצר הכבוד על מנת שזה יגרום לו לרצות לגדול, לעלות, ולהצליח יותר מכל הסובבים אותו. עלינו לפתח בקרבנו חשק ורצון להתקדם ולגדול. "איני יכול להישאר באותו מקום כמו כל שכני וחברי. איני מסוגל ללכת עם העדר, להיות עוד יהודי מתוך הקהל הרחב. איני רוצה להמשיך בשגרת חיי ולהסתפק בכך שאני אדם הגון ויהודי טוב".

מקומות שמורים

והנה, אי אפשר לזלזל במי שהולך עם העדר. ישנם אנשים שאינם מסוגלים ליותר מכך, וזה לא דבר רע. חס ושלום. אדם שחי בקהילה יהודית טובה, מחכה את התנהגותם ומאמץ את דרכיהם - זה לא רע בכלל. הוא שומר תורה ומצוות, מגדל את בניו לתורה. אני אוהב מאדם כזה, ולא אחקור אודותיו יתר על המדה. מבחינתי הוא בסדר גמור.

ולאחר מאה ועשרים הוא גם יזכה לעולם הבא. הקב"ה הבטיח שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. מי שנוהג כיהודי שומר תורה ומצוות, יזכה בבוא הזמן להיכנס לעולם הבא. אולי הוא יצטרך לעשות עצירת ביניים במקום אחר, אולם בסופו של דבר הוא יגיע לעולם הבא - אין כל ספק בכך.

אולם זאת עליו לדעת, שכאשר הוא יגיע לעולם הבא, מחכה לו אכזבה מרה, משום שבעולם הבא יש "מקומות שמורים", ויתכן ומקומו ליד דלת הכניסה לא ימצא תן בעיניו. אכן - עצם העובדה שהוא בפנים

ג' - להפוך לטובים ביותר

החילוק הגדול

זהו נושא גדול ועצום, משום שהוא מכניס את כל מעשינו בעולם הזה לפרספקטיבה הנכונה - שום דבר כבר אינו קטן! לדוגמא - כולנו מודעים לאיסור לשון הרע. מרן החפץ חיים זיע"א החדיר בעולם היהודי את חשיבותו וחומרתו של איסור זה. כל אחד יודע שעליו לנצור את לשונו, ועל אף שזה לא קל - כולם מנסים. אולם זאת עליכם לדעת שאותו אחד שמנסה עוד קצת, היהודי שמשקיע עוד קצת מאמץ לנצור פיו ולשונו, משיג בזה גדולה עצומה, ונמצא במדרגה שונה לגמרי מכל השאר.

אותו אחד שמתאמץ עוד קצת לכוון בתפילתו, שמקדיש עוד מספר דקות לשמונה עשרה שלו, רחוק מחבירו כרחוק כוכב אחד מחבירו. חברך גם הוא כוכב, הוא גם כן עובד אלקים, אולם לעומתך הוא נחשב "לא עבדו".

זה הפירוש של להיות עבד ה' - ללכת צעד נוסף כדי למצוא חן בעיני ה'. וזה נוגע לא רק ללשון הרע ותפילה, אלא יש עוד הרבה מאוד תחומים. כל הדברים הטובים שאתם שומעים כאן בבית מדרשנו - כמו גם במקומות אחרים - אם תקחו אותם ברצינות ותשקיעו בהם מאמצים - אין זה דבר של מה בכך. זהו הישג אדיר! הקצת הזה שהוספתם אינו קצת כלל וכלל. ואם היום אתם קצת טובים יותר מכפי שהייתם אתמול - דעו לכם שהמעט הזה הוא הרבה מאוד!

יצר הכבוד

כל מעט שתוסיפו בעבודתכם, יוסיף לכם חן בעיני הש"ת, וכן זה הוא הכבוד הגדול ביותר שניתן להעלות על הדעת.

והנה, יש שיגיבו ויטענו שאין להם כל ענין בכבוד. אולם מי שטוען כך הוא שוטה! ובנוסף לזה הוא גם שקרן! זה פשוט לא נכון. כל אחד ואחד רוצה כבוד. לא רק שכולנו רוצים כבוד, אלא אנחנו משתוקקים לזה!

ישנם אנשים שאפילו מוכנים להקריב את חייהם כדי להשיג כבוד. חייל מוכן להסתער אלי קרב ולסכן את חייו, ולמה? משום שהוא מקווה שאולי יום אחד, יציבו אי שם אנדרטה שתנציח את גבורתו. מה יש

יודע לאן הייתי יכול להגיע?! אלא שהעדפתי להמשיך הלאה בשגרת חי, ולהסתפק בחיים הגונים של יהודי נאמן, והיה די לי בזה. לכן לנצח אצטרך לשבת במקום הזה, ולא אזכה להיות במקום בו הייתי מעדיף להיות".

אנוכיות חיובית

זו הסיבה שבכל מה נוגע לרוחניות, עלינו להיות אנוכיים כאן בעולם הזה. כך מלמדים אותנו חז"ל בפרקי אבות (א, יד): "אם אין אני לי, מי לי". נדמה לך שאביך ואמך באמת חושבים עליך? הם דואגים לך ואף חושבים עליך מפעם לפעם, אבל הם לא חושבים עליך כל הזמן. גם המגיד שיעור שלך, אף שהוא חושב עליך לפעמים, אולם אתה זקוק למישהו שידאג לך כל הזמן. מי מסוגל לחשוב עליך תמיד?

יש רק אדם אחד שמסוגל לך - אתה בעצמך! ואם אין אתה לך - מי לך? דאג לעצמך, לעתידך! דאג למידותיך ואישיותך! מה יהיה איתך לבסוף? לשם מה אתה חי? כל אחד ואחד לחייב לומר, "אני דואג לעצמי! אני אעבוד על עצמי ובכך אתעלה עוד ועוד".

צדיקים נסתרים

אנו מוצאים שדוד המלך התעסק רבות בלדאוג לעצמו. מי שיעבור על ספר התהילים יראה שדוד המלך ממריץ את עצמו שוב ושוב, "הֲלֹלִי נַפְשִׁי אֶת ה'". למי הוא מדבר? הוא אינו מדבר לאחרים אלא לעצמו! "נו, דוד, תעשה משהו עם עצמך, תגדל!" הֲלֹלִי נַפְשִׁי אֶת ה'!"

דוד ישב בשדה ורעה את צאנו, והיה ממריץ את עצמו. וכך הוא המשיך אף לאחר שנמשח למלך, הוא ישב על כסא המלכות ואמר לעצמו את המילים הללו. "דוד, מה יהיה? אל תרדם! אתה ה'דוד' האחד והיחיד שיש לי. זו ההזדמנות האחת והיחידה שלי. אז קדימה דוד, נצל את כוחותיך עד הסוף!" וכך הוא עשה.

ולא רק דוד עשה כך. במשך הדורות היו יהודים רבים שעבדו את השי"ת. בפולין ובסוריה, בכל רחבי העולם היהודי, הם היו עובדים את ה' בשקט ובצניעות. הם היו מוסיפים תפילות על תפילותיהם. הם נשאו בבית הכנסת לאחר סיום התפילה ואמרו תהילים. הם הגיעו לבית המדרש כשעוד שרר חושך בחוץ ולמדו לפני התפילה. הם עמלו לתקן את מידותיהם, לשמור את פיהם, לכבד הורים, לתת צדקה, וכן הלאה וכן הלאה.

הוא כבר דבר טוב מאוד! גם מי שישב במושב האחורי בעולם הבא יזכה באושר נצחי שאין לנו אפשרות כלל לתאר בכלים המוגבלים העומדים לרשותנו כעת. אין אושר בעולם שישווה לאושר הזה.

קנאה צורבת

אולם אף על פי כן, יהיה לו צער גדול, וכמו שאמרו חז"ל, "מלמד שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של תבירו" (ב"ב עה, א). הוא הקפיד, פחות או יותר, על שמירת המצוות כולן, וכמו כל יהודי טוב הוא יזכה לחופה לפי כבודו. אולם אז הוא יציץ אל עבר חופתם של חבריו, וייווכח שחופתם יפה ומפוארת הרבה יותר מחופתו. ודבר זה יגרום לאדם צער וחרטה נצחיים.

כיצד באמת זכה חברך לחופה מפוארת יותר? בזכות הזמן הנוסף שהוא היה נשאר בבית המדרש, לאחר שכולם עזבו. בזכות המאמץ הנוסף שהוא השקיע בכוונה בתפילה. הוא חשב על נפלאות הבורא וחסדיו פעם אחת נוספת בכל יום. הדברים הקטנים הללו הופכים לגדולים ועצומים בעולם הבא. "ושבתם וראיתם" - אתם תזכו שם לשמחה ואושר, אולם בנוסף לך תיווכחו בהבדל הגדול בין האושר הנצחי שלכם לבין זה של חברכם.

אושר וצער משמשים בערבוביא

אין כאן סתירה בין הדברים, בין האושר נצחי לצער נצחי. משל למה הדבר דומה, לאדם שקיבל לידיו סכום של מאה מיליון דולר. אין ספק שדבר כזה גורם לכל אדם אושר רב. מאה מיליון דולר! למה לא? אולם מה יקרה אם לפתע יהודי זה יגלה שאחד מחבריו לכולל קיבל מאתיים מיליון דולר? איייי - זה כבר יגרום לו קצת הרגשה של עצבות.

בעולם הזה עדיין יש תקוה, דברים עשויים להשתנות, אולם בעולם האמת אין שינויים - מה שהיה הוא שיהיה לנצח. והגמרא מתארת את ההרגשה הזו ככוויה - הדבר דומה למי שנגע בלפיד בוער - זה כואב. אכן, אדם מוכל לקבל מאה מיליון דולר בתמורה לכוויה כזו, אולם בכל זאת זה כואב, זה כואב מאוד.

בעולם הבא בני אדם יבינו את גודל הטררגדיה הטמונה בכך שהם לא ניצלו את יצר הכבוד כדי להפוך לטובים יותר. "אילו רק הייתי שומע לקול הזה שבתוכי שאמר לי, 'חיימק', תתעלה, תגדל! אילו הייתי מנצל את יצר הכבוד כדי לעלות עוד ועוד, מי

עולם האמת

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

אני מתפלל במשך זמן רב אודות ענין מסוים ולא נענית. האם עלי להמשיך ולהתפלל על זה?

תשובה:

כן. "קוה אל ה', חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'" (תהילים כז, יד). אסור אף פעם להתייאש, אלא צריך להמשיך ולדבר עם ה'.

ישנן שתי תועלויות מכך. ראשית, בכך שאתה ממשיך לחזור על בקשתך, יתכן וזה עצמו יהפוך אותך לראוי לקבלה. עצם העובדה שאתה ממשיך לפנות אליו שוב ושוב, יתכן ויהפוך אותך לראוי לכך.

ושנית, גם אל חלילה יחליט הקב"ה שלא לתת לך את מבוקשך, תפילותיך לא היו לריק אלא אדרבה, הם הועילו לך מאוד! שכן התפילה משנה את האדם. כאשר אדם זועק אל ה' מקירות ליבו, כאשר הוא מדבר עם אלוקיו, הרי שבזה הוא קונה עוד ועוד הכרה בהשי"ת, הוא מרגיש יותר ויותר שהוא עומד לפניו ומדבר עמו ושה' מאזין אליו. וזהו אחד הדברים הגדולים ביותר שיוכל האדם להשיג בעולם הזה - עוד הכרה בבורא יתברך.

מכאן נובעת חשיבותה העצומה של התפילה. כאשר אדם נעמד להתפלל תפילת שמונה עשרה, הוא עומד לפני המלך. אמנם איננו רואים אותו, אך הוא רואה אותנו ושומע כל מילה שלנו. "כי אתה שומע תפילת עמך ישראל ברחמים". עלינו לדעת שכאשר אנו מתפללים שוב ושוב, הרי שבזה אנחנו מחדירים אל תוך דעתנו יסוד חשוב ביותר - את האמונה בה'. ואין דבר יקר יותר מאשר לבא לידי הכרה ואמונה אמיתית בה'. ולכן, אם ה' יקבל את תפילותיך ויתן לך את מבוקשך - מה טוב. ואם לא - זה גם טוב, כי הרווחת רבות מתפילות אלו.

כיום איננו יודעים דבר אודותיהם, אולם מעשיהם חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים! ושם בעולם האמת יש להם חופה מכובדת ומפוארת, בזכות אותם מעשים קטנים שהתאמצו לעשותם! בעולם הזה כולם שכחו מהם, אך אין בכך כלום, כי אין שכחה מלפניו יתברך! מעשיהם הקטנים לא נעלמו, ובזכותם הקב"ה מרומם ומנשא אותם מתוך אהבה אינסופית. היהודים הללו, אלו שאף אחד לא שמע עליהם, יושבים בעולם האמת כשעטרותיהם לראשיהם והם מאירים אור יקר ונצחי!

לכן אסור לנו אף פעם להסתפק במה שכבר עשינו והשגנו. עלינו להמשיך ולהתעלות עוד ועוד, כי אף פעם אין לדעת מה יכול לצאת מאיתנו! ברגע שנבין את ההבדל בין להיות טוב לבין להיות טוב יותר, ואת הכבוד האדיר שנזכה לו מאת ה' על כל התקדמות קטנה שנשיג, זה ימריץ אותנו לא להרפות אלא להמשיך ולהתעלות, להמשיך ולהתקדם. עד שיבוא היום שבו נביט על חיינו ונבחין בהבדל. או אז נבין את גודל חשיבותו של הצעד הקטן הזה שעשינו, חשיבות אמיתית ונצחית, בעולם האמת הנצחי.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

תוספת קטנה - משמעות גדולה

הקב"ה מלמד אותנו להתמקד רק בטובים ביותר. אותו אחד שהתאמץ קצת יותר מחבירו, נמצא למעשה במקום אחר לגמרי ממנו. השבוע נשתדל בלי נדר להוסיף עוד משהו קטן - עוד מילה טובה לשני, עוד דקה של לימוד או תפילה, וכן הלאה. אותו מעשה קטן הוא בעל משמעות אדירה בעיני השי"ת.